

xurros (cast.) hi ha «El *čárko la Polla*» que (no diré m'acleariren, però...) m'explicaren: «diuen que és un ull-de-mar». N'hi ha bastants en la vall del riu Cànyoles: a Montesa, *čárko l'Asta* toll en el riu, *čárko l'Tarròs* (toll dalt de la serra); en terme de Vallada el riu en té dos de vell renom: «El *čárko Galiana*» o «de GALIANA», anomenat així perquè és en el punt on el travessen els pastors transhumants (veg. *DECH*, s. v.); i «el *čárko la Piuà*», toll on neix un poc d'aigua, i hi solen anar, a abeurar-s'hi, els ocells d'aquest nom. 10

No crida gaire l'atenció el fet de trobar-lo en la zona de l'extrem Sud, p. ex. *Tros dels čárkos*, al Pinós de Monóver (1963). Però ja és més notable la penetració considerable per les muntanyes de la dreta del Xúquer: *Els čárkos*, partida muntanyenca en la part més encinglerada i abrupta de la vall de la Casella, a Alzira; «El *čárko dels Coloms*» en les serres de Quatretonda, allà on s'ajunten dues rieres considerables: la «Rambla dels Corral» i «el Barranc Fondo» (1962). Val a dir, de tota manera, que *TOLL* és el terme viu i genuí en el P. Val. com pertot. En el Matarranya es registra *xarc* a Pena-roja (BDC IX, 72).¹ Salta a la vista el caràcter de gros castellanisme en l'ús que la gent de mala vida fan del *xarco* per dir 'la mar' (BDC VII, 66). DERIV.: *Xarquista* 'lladre que s'especialitza en robatoris dins de vaixells' (BDC VII, 66).

DERIV.: *Xarquer* cat. occ. (*AlcM*); *xarqueral*. *Xarquets* [-j] «charquitos», MGadea (*Dicc.*, 1891, pàgina 1944). *Xarquim* 'llo' Simat de Valldigna (*čarkim*), val a dir que més que veritable derivat de *xarco* sembla aquí tractar-se de l'arabisme *TARQUIM* (castellà *TARQUIN*), si bé adaptat a *charco*. En altres llocs *Xarcum* (*čarkúm*). Ja en domini cast., en terme de Tous, hi ha *El Charcuno*, extensa partida de bosc i muntanya des del riu Escalona cap al Nord, prop d'Ènguera, i situada fit a fit d'una altra, dita *Los Charcos*. Ço que vagament recorda el mot *ciarcuna* trobat en diverses lloses sepulcral del Sud lusità (mot de sentit i fins lectura incerts, i que interessaria com a possible suport de la pista etimològica pre-romana, potser la més seriosa de les que suggereixo per a *charco* en *DECH* II, 339a21).

Xarcullat maestr.: «aquest poblat deuria presentar una planta circular closa per muralla i fossó *xarcullat*, amb un pont d'entrada llevadís», JBPorcar, *BSCC* XIV, 83. Segons *AlcM* *ai*~*ā* serà un verb *xarcullar* tr., que defineix «netejar les sèquies o basses traient-ne el tarquim i arrels o plantes paràsites». Si aquesta definició és objectiva i comunicada per algú del país, és clar que es tracta d'una alteració d'EIXARCOLAR. Que-
daríem més tranquils si ens ho fes a saber algú menys obedi-ent a les suggestions etimològiques (o pseudo-etimològiques) en l'anàlisi i definició dels mots. Car del context només resulta clar el sentit de vall inundat, com ho són sempre els fossos de fortificacions amb pont llevadís. En tot cas fins i tot si hi ha lligam amb *eixarcolar*, que bé hi deu ser (cf. supra *tarquim* > *xarquim*), la č- (i qui sap si la inexplicada ll-) han de ser degudes a encreuament amb *charco* o un derivat; la ll- potser deguda a influència d'un mot cat. del grup

de *xopoll* i *xipollejar*. *Xarcullera* 'instrument per netejar sèquies i marjals', que *AlcM* documenta amb una cita de Pascual Tirado, sembla prova segura que realment hi ha hagut aqueix encreuament amb *eixarcolar*.

1 Sembla haver-hi alguna relació més o menys indirecta, amb un cert nombre de formes, ja més divergents, a la zona a banda i banda de la Garona mitjana, recollides en el mapa «flaque boueuse» de l'ALGc (III, 783), *čaykás* i *čaupás* a dos punts del Nord de l'Arieja, (*d*)*čaukás* a Tolosa i Aigrefeuille, *čakót* a 4 indrets de Tarn-et-G., *čjarlót* en un punt E. del Gers. S'hi podria veure un índici que tant això com *charco* serien de creació elemental o expressiva. És clar que això no exclou, però, coexistència amb un mot antic i de formació diversa, no forçosament inconnexa.

Xarcolada, *xarcolador*, -ament, *xarcolar*, V. *eixarcolar* *Xarcullar*, *xarcullera*, V. *xarco*

XARDOR, ja explicat a *ARDENT* (I, 367bTB-368a 6). Suplement de cites: «Es com la *xardor* de vi, que com més beus més set et dona», Coromines (*De plaer* --- IX, en *Putxinellis*, p. 240). «Una copeta de aiguardén no ve mal tampoc: el aiguardén p'a la *xardó*, quan estàs embafat...», «En lo que sí estic conforme en Saoro és en que p'a la *xardó* no ha 'y res com es llinsons», *Canyissaes*, 103, 64.

DERIV.: *Xardorós*: «Pel mig d'una boira espessa de fum, i de l'alenada *xardorosa* de cent homes ---», Coromines (*Presons Imag.*, p. 9); «si estàvem separats, cada dia anirien fent-se més *xardoroses* les nostres cartes», Coromines, carta a la promesa, 25-VII-1901; «d'En Cambó --- els seus discursos --- hauria cregut que ell preveia el moment que els *xardorosos* aplaudiments esclatarien», MassóT (*50 Anys Vida L.*, 49. 7f.).

Que l'etimologia de *xardor* i *xardorós* està en un derivat de *ARDERE* amb prefix *EX-* no hi pot haver dubte; de tota manera crec que aquesta prefixació pogué originar-se, o almenys rebre'n una empena, en la influència d'EIXARREIT.

Xare!, V. *xè* i cf. *xai*

XARECA, 'figa-flor seca' mall. i cat. occid., i *XALE-FA* id., val.: de l'ar. *šariša* id., derivat *šáraša* 'obrir', 'tallar, partir'; de *xareca* s'extragué l'adj. *xarec*, -ca, 'flac, sec, més aviat dolent'. □ 1.ª doc.: 1840, *DFgra*. «*Xerec*, -ca, adj., dolent, pervers»; «*xerec* m. figa que no ha madurat bé: *bayoco* o *bayoque*», *DFgra*. (i *DAmen.*); «*xarech*: dolent fins a un cert grau; ex.: l'esplet és *xarec*; aquest noi és *xarec*; (mall.) badoc de figa-flor», *DAG*, i «*xereca* (eiv.): figa-flor seca, oberta i pegada a una altra», *DAG*.

La forma diferent que revestí en el P. Val. Escrig, 1851, la recollí com «*saleja* o *saleja*: la breva partida y preparada para conservarse», variant amb *s-* probablement deguda a valencians bilingües (Escrig era de Llíria arran del límit) que han desaprès de pro-